

## **РЕЦЕНЗІЯ**

на дисертацію *МА ЮЙЦЗЯО*

### **«ОПЕРИ ВОЛЬФГАНГА АМАДЕЯ МОЦАРТА ТА ГЕОРГА ФРІДРІХА ГЕНДЕЛЯ: ВИКОНАВСЬКА СПЕЦИФІКА СУЧАСНИХ КИТАЙСЬКИХ СПІВАКІВ»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії  
за спеціальністю 025 – «Музичне мистецтво»

Дисертаційна праця Ма Юйцзяо присвячена надзвичайно актуальній проблемі сучасного музикознавства – дослідженню інтерпретаційної специфіки оперного виконавства Вольфганга Амадея Моцарта та Георга Фрідріха Генделя у творчості китайських вокалістів ХХІ століття.

Вибір теми зумовлений як зростанням ролі Китаю у світовому музичному процесі, так і потребою осмислення процесів культурної адаптації європейської оперної традиції в азійському виконавському контексті. У цьому аспекті дисертаційна робота Ма Юйцзяо не лише заповнює суттєву лакуну у вітчизняному музикознавстві, а й робить внесок у міжнародний дискурс про глобалізацію академічного мистецтва.

Актуальність теми підкреслюється тим, що саме оперна спадщина двох провідних композиторів ХVІІІ століття В. А. Моцарта та Г. Ф. Генделя стала еталоном європейської вокальної культури, а отже, дослідження шляхів її осмислення в іншій культурній системі має міждисциплінарне значення – на стику музикознавства, культурології, театрознавства та виконавської інтерпретації.

У вступі авторка чітко формулює мету, об'єкт і предмет дослідження. Метою є визначення вокально-сценічної специфіки китайського оперного мистецтва в інтерпретації творів В. А. Моцарта та Г. Ф. Генделя. Об'єктом дослідження стали опери названих композиторів у виконавстві сучасних китайських співаків, а предметом – особливості втілення цих творів у

практиці китайського оперного театру. Визначення завдань та логіка їх реалізації свідчать про високий рівень методологічної культури здобувачки.

Структура дисертації побудована відповідно до класичних вимог академічного музикознавства і складається з трьох розділів, кожен із яких має логічну завершеність і спрямований на послідовне розкриття основної проблеми. Робота відзначається поєднанням історико-культурного, аналітичного, виконавсько-інтерпретаційного та порівняльного підходів.

У першому розділі «Формування та розвиток китайської вокальної школи на перетині європейської та китайської виконавських традицій» авторка розкриває історичні витоки становлення китайського академічного вокалу. З великою ерудицією проаналізовано процес входження європейських музичних і педагогічних традицій у китайський культурний контекст, починаючи від контактів із європейськими місіонерами та перших освітніх реформ. Авторка підкреслює роль перших поколінь китайських співаків, які здобували освіту в Італії, Австрії та Німеччині, а згодом стали провідниками нового вокального мислення на батьківщині.

Важливо, що Ма Юйцзяо не обмежується історичною ретроспекцією, а розглядає процес формування китайської вокальної школи як постійну динаміку синтезу традицій. Ґрунтовно висвітлено становлення вокальної педагогіки у Китаї, зокрема впровадження техніки бельканто, що стало фундаментом сучасної китайської оперної освіти. Водночас дисертантка акцентує увагу на збереженні елементів національної техніки звуковидобування, дихання та дикції, що утворює своєрідний синтез західних і східних принципів.

У підрозділі 1.3 розглянуто наукові тенденції в осмисленні академічного вокального мистецтва Китаю. Авторка демонструє широкий аналітичний огляд сучасної західної музикознавчої літератури, зокрема робіт, присвячених культурним трансформаціям виконавства. Показано, що останніми роками у музикознавстві зростає інтерес до культурологічного

підходу, який дозволяє розглядати вокальну інтерпретацію як соціокультурний феномен.

Другий розділ «Оперне мистецтво XVIII століття та китайська культура» має міжкультурний характер і присвячений аналізу взаємодії європейської оперної традиції з китайською культурною спадщиною. Особливо цінним є підрозділ 2.1, у якому розглянуто феномен «китайської моди» (*chinoiserie*) в оперному мистецтві XVIII століття. Ма Юйцзяо слушно зазначає, що звернення європейських композиторів до східних сюжетів формувало подвійне відображення образу Китаю – як екзотичної утопії й водночас як об'єкта колоніальної фантазії. Авторка простежує зворотній процес – зацікавлення сучасних китайських виконавців у відтворенні європейських опер, у яких «вигаданий Китай» постає предметом сценічного переосмислення.

У підрозділі 2.2 дисертантка переконливо показує специфіку вокальних амплуа китайських виконавців, що спирається не лише на європейську систему (сопрано, тенор, баритон тощо), а й на традиційні китайські сценічні типи, у яких поєднуються вокал, пластика, міміка і жестикуляція. Ці спостереження мають високу наукову й практичну цінність, адже розкривають психологічно-сценічні відмінності між західною і східною моделями акторського втілення.

Підрозділ 2.3 присвячено аналізу сучасних постановок опер XVIII століття у Китаї. Ма Юйцзяо наводить конкретні приклади сценічних проєктів, де опери В. А. Моцарта та Г. Ф. Генделя отримали нове життя в адаптованих постановках. Авторка докладно аналізує художні рішення – поєднання автентичного європейського музичного тексту з сценографічними елементами китайської традиції, що створює нову форму культурного синтезу. Такі приклади свідчать про перехід китайського оперного театру від етапу запозичення до творчої інтерпретації світового репертуару.

У третьому розділі «Особливості виконавських інтерпретацій оперної спадщини XVIII століття китайських вокалістів» авторка переходить до практичних аспектів аналізу вокально-сценічних інтерпретацій. Підрозділ 3.1 зосереджений на втіленні жіночих образів у виконанні китайських співачок (Ін Фан, Цзінцзін Лі, Їн Хуан, Ма Юйцзяо). На основі аналізу відео- та аудіозаписів дисертантка простежує синтез західних технік із китайською естетикою, що характеризується витонченістю, гармонійністю і мінімалізмом руху. Особливо відзначено вокальну пластичність і здатність китайських виконавиць поєднувати драматизм європейської опери з філософією внутрішньої зосередженості, властивою китайському театру.

Підрозділ 3.2 присвячено чоловічим образам, у яких простежується вплив ідеалу мужності – стриманість, шляхетність, духовна зібраність. Аналізуючи виконання Ле Бу, Чанйон Ляо, Шен Яна, Ма Юйцзяо показує, що сучасні китайські тенори й баритони досягають високої автентичності у виконанні партій Г. Ф. Генделя та В. А. Моцарта, зберігаючи при цьому національну манеру звуковидобування. Такий підхід розкриває нові горизонти для розуміння процесу глобалізації вокального мистецтва.

Робота Ма Юйцзяо відзначається науковою новизною як у джерельному, так і в методологічному аспектах. Уперше в українському музикознавстві здійснено ґрунтовний аналіз інтерпретаційної специфіки виконання опер В. А. Моцарта й Г. Ф. Генделя сучасними китайськими вокалістами. Введено до наукового обігу значний фактичний матеріал – записи вистав, критичні огляди, педагогічні методики китайських консерваторій. Теоретичне значення полягає у розкритті закономірностей міжкультурної адаптації, практичне – у можливості застосування висновків дисертації у вокальній педагогіці, оперній режисурі та інтеркультурних проектах.

Серед зауважень, що виникли в процесі ознайомлення із текстом роботи, але, які жодним не впливають на значимість наукового дослідження і висновків дисертантки можна виділити такі:

1. У деяких місцях тексту зустрічаються стилістичні неточності та повтори, що знижують наукову чіткість викладу. Більш ретельне літературне редагування підвищило б загальну академічну якість роботи.
2. У формуванні предмета дослідження авторці варто чіткіше окреслити межі аналізу: чи йдеться лише про вокальну інтерпретацію, чи також про режисерсько-сценічну адаптацію.
3. У другому розділі авторка слушно торкається теми «chinoiserie», однак її музично-стилістичний аналіз потребує більшої конкретизації (з посиланнями на конкретні партитури).
4. У розділі з висновками було б корисно підкреслити внесок китайських театрів у популяризацію барокового репертуару, що сприяє формуванню нової оперної інфраструктури в Азії.

У рецензента також виникло декілька запитань.

1. Які особливості мовно-фонетичної адаптації (італійської чи німецької мови) є найбільш складними для китайських виконавців?
2. Як результати Вашого дослідження можуть бути використані у процесі підготовки майбутніх китайських оперних співаків у системі академічної вокальної освіти?

Дисертаційна робота Ма Юйцзяо «Опери Вольфганга Амадея Моцарта та Георга Фрідріха Генделя: виконавська специфіка сучасних китайських співаків» є цілісним, методологічно виваженим і науково значущим дослідженням, у якому поєднано аналітичну глибину, міжкультурний підхід та практичну орієнтацію. Результати дослідження розширюють уявлення про закономірності розвитку вокально-сценічного мистецтва в умовах

глобалізації, демонструють високий рівень музикознавчої ерудиції та володіння сучасними аналітичними методами.

Робота відповідає вимогам, встановленим МОН України до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 025 «Музичне мистецтво». Авторка заслуговує на присудження наукового ступеня **доктора філософії** у галузі 02 «Культура і мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства, доцент,  
професор кафедри історії української музики  
та музичної фольклористики  
Національної музичної академії України  
імені П. І. Чайковського

Ольга ПУТЯТИЦЬКА